

СТЕЦІВ Я.В.

<https://orcid.org/0000-0003-4754-7452>

<https://doi.org/10.33577/2313-5603.40.2023.81-102>

СОЦІАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ СТАРШИН-АРТИЛЕРИСТІВ УКРАЇНСЬКИХ АРМІЙ ПЕРІОДУ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 рр.

У статті висвітлено соціальний портрет старшин-артилеристів українських армій періоду Української революції 1917–1921 рр. Подано короткі біографічні відомості старшин-гармашів тогочасної доби. Комплексно проаналізовано та подано відомості щодо соціального походження, рівня освіти та подальшого життєвого шляху старшин української артилерії в революційний період 1917–1921 рр.

Простежено особливості підготовки українських старшин-гармашів в системі військової освіти Російської імперії, Австро-Угорської монархії, Української Народної Республіки/Української Держави (УНР/УД), а також Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) на початку ХХ ст. Досліджено та висвітлено подальший життєвий шлях українських старшин-артилеристів після революційних подій 1917–1921 рр. Відображено масштаби репресій, які застосовувала до них радянська окупаційна влада. Прослідковано період інтернування офіцерів української артилерії на території інших держав.

Автором актуалізовано важливість вивчення історичного досвіду українського старшинського корпусу та його вплив на виховання сучасних офіцерів Ракетних військ і артилерії Збройних Сил України. Отримані результати дослідження сприятимуть відновленню зруйнованих комуністичним режимом українських військових традицій та історичної тяглості між українськими офіцерами різних епох.

Ключові слова: Українська революція 1917–1921 рр., Перша світова війна, українська артилерія, старшини-артилеристи армій УНР/УД та УГА, ЗУНР.

Постановка проблеми. Сьогодні, як і століття тому, гарматні батареї, дивізіони під командуванням офіцерів-артилеристів Збройних Сил України (далі ЗСУ) дають відсіч російській агресії, демонструючи майстерність і героїзм. Сучасний вітчизняний бойовий досвід підтверджує, що у військових частинах ЗСУ, яким присвоєно імена видатних українських полководців минулого, особовий склад є більш вмотивованим до військової служби та ефективніше діє на полі бою.

Проте широкому загалу відомі імена лише найбільш популярних командирів. Тоді як відомості про багатьох старшин-артилеристів

Стеців Ярослав Васильович, ад'юнкт штатний науково-організаційного відділу, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

© Стеців Я.В., 2023

українських армій періоду Української революції 1917–1921 рр. досі залишаються маловивченими.

Дослідження соціального походження, рівня освіти та подальшого життєвого шляху старшин української артилерії після революційного періоду 1917–1921 рр. дозволить утворити просопографічний портрет командира-артилериста тогочасної доби та сприятиме відновленню зруйнованої комуністичним режимом історичної тяглості між старшинами-гармашами періоду Української революції 1917–1921 рр. та офіцерами Ракетних військ і артилерії сучасних ЗСУ.

Мета статті – проаналізувати соціальне походження, рівень освіти та життєві долі старшин-артилеристів українських армій періоду Української революції 1917–1921 рр.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сучасному етапі розвитку ЗСУ надзвичайно актуальним аспектом є дослідження цілісного портрету та ролі офіцерів у суспільстві. Аналіз наявних військово-історичних досліджень, які спрямовані на глибинне вивчення біографій видатних українських командирів, дозволяє зробити висновок, що їх обмаль у воєнній історії України, зокрема інформації про становлення військових лідерів, старшин-артилеристів збройних сил УНР та ЗУНР.

Зазначеній проблематиці присвячено поодинокі історичні праці П. Ткачука (*Ткачук, 2009*), М. Литвина та К. Науменка (*Литвин, Науменко, 2007*), Л. Шанковського (*Шанковський, 1974*) Н. Шумінської (*Шумінська, 2016*), а також військово-історичного проекту – «Імена самостійної України 1917–1924 рр.» (*Імена самостійної України 1917–1924 рр.*).

За охопленням біографічного матеріалу варто виокремити комплексні дослідження Я. Тиченка (*Тиченко, 1995; 2007*), Р. Тютенка (Тютенко, 2018), С. Волкова (*Волков, 1993; 2003*) та три томного енциклопедичного видання «Західно-Українська Народна Республіка (1918–1923 рр.)» (*Адамович, 2018; Адамович, 2019; Артимишин, 2020*). До питань української військової еміграції зверталися О. Коляничук (*Коляничук, 2000*), С. Симчич (*Симчич, 1957*) та Р. Тютенко (*Тютенко, 2021*).

Утім досі немає комплексного дослідження старшинського корпусу української артилерії періоду Української революції 1917–1921 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Старшинський корпус армій УНР та Української Держави (далі УД) (зокрема артилерії), який майже весь проходив службу в армії Російської імперії, характеризувався різним соціальним походженням. За даними «Военно-статистического ежегодника армии за 1912 год» більшість офіцерів були спадковими дворянами. Зазвичай це були вищі офіцерські чини рівня полковник, генерал. Із загального складу генералітету російського війська – 87,45% належали до спадкових дворян, серед усіх штабс-офіцерів – 71,46% походили із дворянських родин, а поміж оберофіцерів – 50,36% були дворянського походження. Офіцери, окрім спадкових дворян, походили із сімей священників, почесних громадян, купців та «колишнього податного люду» (міського населення та селянства), проте їхній відсоток серед офіцерів російської армії був невеликим (*Военно-статистический ежегодникъ армии за 1912 годъ., 1914; 236–237*).

У результаті людських втрат на фронтах Першої світової війни та спричинених ними демократичних змін в офіцерському середовищі відсоток дворян серед офіцерів російської армії суттєво зменшився (*Кавтарадзе, 1988; 23*). Якщо на початку Світової війни спадковими дворянами в російській армії були приблизно 40% офіцерів, то напередодні завершення бойових дій понад 80% мали селянське походження, а дворянами були лише 4%, проте серед генералітету цей показник усе ще залишався високим (*Волков, 1993; 173*).

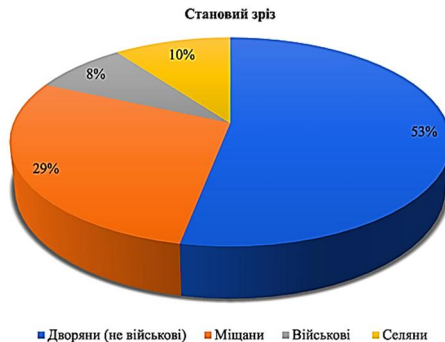
Для підрахунку соціального походження старшин-артилеристів українських армій періоду Української революції 1917–1921 рр. було проведено дослідження за обраною методологією. Серед сукупності наукових методів, які використовувалися в ході дослідження, основним методом є просопографічний аналіз. Дотримуючися принципу повноти біографічних даних, із вибірки на 243 особи було виокремлено генеральну старшину артилерії УНР/УД чисельністю 60 осіб. Результати просопографічного аналізу продемонстрували, що серед генеральної старшини артилерії УНР/УД: офіцери дворянського походження становили – 53%, вихідці з міщан – 29%, селянських сімей – 10%, а осіб з військових родин – 8% (див. схему 1).

Також було проведено становий зріз полкової старшини артилерії УНР/УД: для цього окремо відібрано полкову старшину

артилерії УНР/УД в кількості 100 осіб. Просопографічний аналіз показав, що найбільший показник мали старшини-артилеристи – вихідці з міст – 44%, дворян – 25%, селянських сімей – 19%, а до військових родин належало – 12% (див. схему 2).

Схема 1

**Генеральна старшина артилерії армій УНР/УД:
становий зріз (60 осіб)**

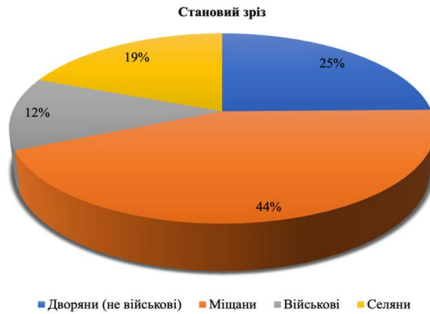

Джерело: складено автором на основі (Литвин, Науменко, 2007; Тинченко, 2007; Тютенко, 2018).

Подібною була ситуація і в Австро-Угорській монархії, де від другої половини XIX ст. відбувся процес демократизації офіцерського корпусу. Поступова втрата аристократією власних керівних позицій в армії створила кар'єрні можливості для осіб походження не із шляхти. Так, протягом 1880–1910 рр. частка полковників – вихідців зі шляхти – знизилася від 46,7 до 27%, підполковників – від 38,7% до 26,8%, майорів - від 37,7% до 18,2% (Тютенко, 2018; 40). Статистичні дані засвідчують значно глибші демократичні процеси офіцерського корпусу, які проходили в австро-угорському війську напередодні Першої світової війни, порівняно з російською армією.

Схожі тенденції спостерігалися й серед австрійського генералітету. Ще в 1859 р. 90% генералів австро-угорської армії були шляхетного походження, а вже наприкінці Першої світової війни – тільки кожен четвертий. Значні втрати серед кадрових офіцерів на фронтах Світової війни призвели до мобілізації в австрійське військо представників різних цивільних верст: юристів, студентів, учителів (Шимов, 2003; 368).

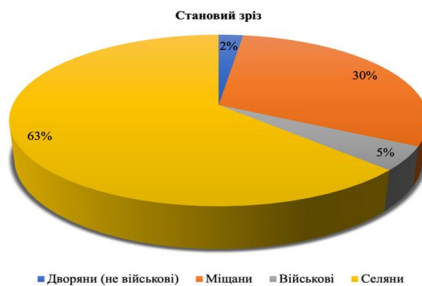
**Полкова старшина артилерії армій УНР/УД:
становий зріз (100 осіб)**

Джерело: складено автором на основі (Литвин, Науменко, 2007; Тинченко, 2007; Тютенко, 2018).

Щоб проаналізувати походження галицьких старшин-артилеристів, автором статті зроблено вибірку на генеральну і полкову старшину артилерії УГА в кількості 100 осіб. Утім, порівняно зі старшинами-артилеристами Наддніпрянських військових формацій результати просопографічного аналізу галицьких офіцерів-гармашів були інші. Серед генеральної та полкової старшини артилерії УГА найбільше було вихідців із селянських сімей – 63%, з міщанських родин (учителі, священники, міська інтелігенція) – 30%, військових сімей – 5%, а дворянське (зі шляхти) походження мали всього 2% офіцерів (див. схему 3).

**Генеральна і полкова старшина артилерії УГА:
становий зріз (100 осіб)**

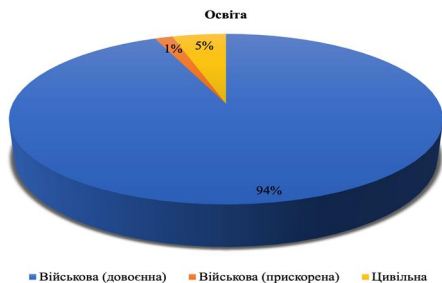
Джерело: складено автором на основі (Литвин, Науменко, 2007; Тютенко, 2018; Адамович, 2018; Адамович, 2019; Артимішин, 2020).

Старшини-артилеристи армій УНР/УД майже всі розпочинали службу в лавах російської армії, тож переважно здобували військову освіту в навчальних закладах Російської імперії. Зазвичай старшини-артилеристи отримували базову військову освіту, пройшовши повний курс підготовки у військово-навчальному закладі. Однак під час Першої світової війни старшини здобували прискорену освіту і ставали офіцерами достроково. Також старшини армій УНР/УД отримували цивільну освіту.

Під час просопографічного аналізу рівня освіти старшин-артилеристів армій УНР/УД автором статті встановлено, що з вибірки на 243 особи військову (довоєнну) освіту здобули орієнтовно 95% офіцерів. Окремо виділивши із загальної вибірки генеральну старшину Наддніпрянської артилерії в кількості 60 осіб, отримуємо такі результати: 94% офіцерів здобули військову (довоєнну) освіту, а 5% – цивільну, із них 77% старшин отримали вищу освіту, а 23% – базову військову. Також незначний відсоток – 1% генералів–артилеристів здобули військову (прискорену) освіту під час Першої світової війни (див. схему 4). Подібно виділяючи полкову старшину артилерії армій УНР/УД в кількості 100 осіб, дізнаємось, що приблизно 96% офіцерів мали військову (довоєнну) освіту, а 4% – цивільну, серед них 71% старшин здобули базову військову освіту, а 29% - вищу (див. схему 5).

Схема 4

**Генеральна старшина артилерії армій УНР/УД:
освітній зріз (60 осіб)**

*Джерело: складено автором на основі (Литвин, Науменко, 2007;
Тинченко, 2007; Тютенко, 2018).*

**Полкова старшина артилерії армій УНР/УД:
освітній зріз (100 осіб)**

*Джерело: складено автором на основі (Литвин, Науменко, 2007;
Тинченко, 2007; Тютенко, 2018).*

Базову військову освіту Наддніпрянські офіцери-гармаші могли здобути в артилерійських училищах Російської імперії. До них переважно приймали дітей спадкових дворян віком 14–18 р. (у залежності від обраного абітурієнтом класу) за результатами екзамену. Навчання тривало три роки. На навчання в молодші класи набирали осіб, які закінчили військові гімназії та кадетські корпуси, а також за іспитом – шістнадцятирічних випускників цивільних закладів освіти (Волков, 1993; 28).

За підрахунками з біограм, генеральна старшина артилерії УНР/УД переважно закінчувала Михайлівське артилерійське училище (26 осіб), серед яких був відомий генерал О. Алмазов; 1-ше Павлівське училище (10 осіб), у стінах якого навчався С. Дядюша; 3-тє Олександрівське училище (9 осіб), серед випускників якого був О. Дорошкевич; 2-ге Костянтинівське училище (8 осіб), де здобув освіту В. Зелінський; також Костянтинівське артилерійське училище (5 осіб) закінчував В. Кирей (Тинченко, 2007).

Серед полкової старшини артилерії армій УНР/УД найбільш популярними навчальними закладами були Михайлівське артилерійське училище (20 осіб), де навчався О. Бугаков; Костянтинівське артилерійське училище (16 осіб), випускником якого був В. Абаза; Сергіївське артилерійське училище (5 осіб), яке закінчив В. Білахів; 2-ге Костянтинівське училище (5 осіб), де навчався В. Богомольний, а також Миколаївське Київське артилерійське училище, яке закінчив М. Палієнко (Литвин, Науменко, 2007; Тинченко, 2007).

Старшини-артилеристи українських армій здобували вищу військову освіту в трьох академіях Російської імперії: Миколаївській академії Генерального штабу, Офіцерській артилерійській школі та Михайлівській артилерійській академії. За підрахунками (з вибірки на 60 осіб) серед генеральної старшини артилерії УНР/УД випускниками Миколаївської академії були 27 генералів: С. Дядюша, В. Кирей та ін., а полкової (з вибірки на 100 осіб) – 9 офіцерів: Г. Афанасьєв, М. Данилевич та ін. (*Тинченко, 2007; Тютенко, 2018*).

Престижним вищим військовим навчальним закладом Російської імперії, який закінчували Наддніпрянські старшини-артилеристи, була Михайлівська артилерійська академія. Автором підраховано, що випускниками академії були близько 10 генералів-гармашів армій УНР/УД, серед них відомі в українському військовому середовищі офіцери-артилеристи: Д. Альтфатер, М. Годлевський та ін. Із полкової старшини Наддніпрянської артилерії навчання в Михайлівській академії завершили: В. Олександрович, О. Стасевич та ін. (*Волков, 1993; Тинченко, 2007*).

Також старшини-артилеристи армій УНР/УД закінчували Офіцерську артилерійську школу в Санкт-Петербурзі, де проходили курси підвищення кваліфікації офіцери артилерійської справи (*Волков, 1993; 30*). Серед генеральної старшини артилерії армій УНР/УД школу закінчили 7 осіб, а поміж полкової старшини – 9 осіб (*Литвин, Науменко, 2007*).

Незначна кількість українських старшин здобули освіту в цивільних навчальних закладах. Так, вищу цивільну освіту здобули: у Львівському університеті – Р. Дашкевич, Олександрівському сільськогосподарському інституті – В. Шевченко, Київському політехнічному інституті – Г. Чижевський. Варто відзначити, що під час еміграції старшини продовжували навчатися: Українську господарську академію у Подебрадах закінчив О. Алмазов, а Варшавський університет – В. Білахів (*Тинченко, 2007*).

Старшини-гармаші здебільшого потрапляли в УГА трьома способами: 1) як колишні кадрові офіцери Австро-Угорської армії (Kaiserliche und königliche Armee), їх приймали до лав галицького війська після розвалу монархії; 2) вони вступали на службу після випуску зі старшинських шкіл ЗУНР; 3) перебували з Наддніпрянщини на чолі гарматних підрозділів, які військово-політичне керівництво УНР відряджало для допомоги УГА.

У ході будівництва Збройних Сил ЗУНР військове командування стикнулося з серйозною проблемою – браком фахових

старшинських кадрів (*Шанковський, 1974; 73*). Насамперед це було пов'язано з непопулярністю військової служби серед українців Галичини. Для молодого юнака-галичанина вибрати офіцерський шлях під час Першої світової війни означало відірвати його від домівки, родини, села та неминуче отримати скерування на фронт (*Тютенко, 2018; 49*).

Небажання українського галицького люду вступати на військову службу генерал-четар М. Тарнавський вбачав у приватних сімейних причинах: «...він не зможе вженитися з україркою тому, що військова влада, як вимогу до женячки, ставляла подружню кавцію, що її мусіла суджена внести у подружжа». Можливість заплатити за квоту в 600 корон мали одиниці, враховуючи «вбогость нашого загалу» (*Тарнавський, 1992; 8*). Вагомий вплив на свідомість молоді мала українська галицька інтелігенція, яка певною мірою приховано культивувала презирством до осіб, що вступали до лав австрійської армії (*Ключенко, 1931; 5*).

У результаті просопографічного аналізу (при 26,8% відсутніх даних) автором встановлено, що із вибірки на 122 особи генеральної та полкової старшини артилерії УГА 42% здобули військову освіту в революційний період (1917–1921 рр.), 39% отримали цивільний фах, 13% мали військову (довоєнну), а 6% отримали військову (прискорену) освіту шляхом закінчення старшинських курсів. Серед них 80% старшин-артилеристів здобули вищу освіту, а 20% базову. Проаналізована вибірка (100 осіб) генеральної та полкової старшини артилерії УГА продемонструвала, що 61% здобули військову освіту, а 39% - цивільну (див. схему 6).

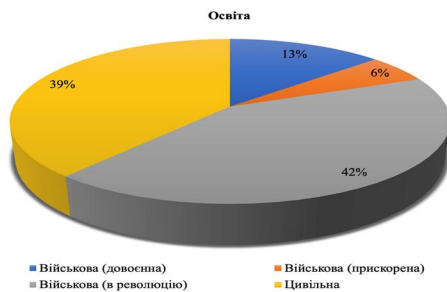
Артилерія австро-угорського війська поповнювалась офіцерами насамперед завдяки випускникам артилерійських шкіл (*Siro, 2001; 11*). Серед старшин-гармашів УГА випускниками артилерійських шкіл були Я. Гошуватюк, В. Петрачик та ін. (*Адамович, 2018; Артимішин, 2020*). Базовою військовою освітою також вважалися вищі артилерійські курси для охочих служити в штабах австро-угорської армії (*Tado, 2006; 558*). Такі курси закінчив старшина УГА С. Паньківський (*Артимішин 2020*).

Офіцерів для австрійської артилерії готувала Віденська Технічна академія, яка була найстарішим військово-навчальним закладом монархії Габсбургів (*Адаменко, 2020*). Випускниками Віденської Технічної академії були старшини-артилеристи УГА Р. Фріш та Й. Роттніг (*Адамович, 2018; Артимішин, 2020*).

У період ЗУНР вишкіл командного складу для УГА проводився в старшинських школах (*Тулюк–Кульчицький, 1968; 252*). Військове командування УГА приділяло значну увагу розвитку артилерії, тому постійно прагнуло налагодити якісну підготовку старшинських кадрів для гарматних частин і підрозділів. За наказом полковника Д. Вітовського було утворено старшинську гарматну школу в Станиславові на базі колишнього 33-го полку австрійської артилерії. Очолив школу досвідчений старшина-артилерист С. Лешій. Начальником штабу було призначено сотника І. Сітницького. До навчального процесу залучили фахових старшин-гармашів: О. Белея, Т. Мацьківа, І. Столярчука та ін. (*Ткачук, 2009; 186*). Однак через наступ польських військ 15 травня 1919 р. Станиславівській старшинській гарматній школі не вдалося провести свій перший випуск. Усіх курсантів приєднали до 3-го гарматного полку сотника Ю. Шепаровича, де під час Чортківської операції УГА їм присвоїли підстаршинський чин, а окремим курсантам навіть звання хорунжого та скерували служити в галицьку артилерію (*Микитюк, 1968; 289*).

Схема 6

Генеральна і полкова старшина артилерії УГА: освітній зріз (100 осіб)

Джерело: складено автором на основі (Литвин, Науменко, 2007; Тютенко, 2018; Адамович, 2018; Адамович, 2019; Артимішин, 2020).

Окрему категорію офіцерів галицького війська становили старшини-артилеристи з Наддніпрянщини, яких направило військово-політичне керівництво УНР для допомоги УГА. Випускниками артилерійських училищ та військових академій Російської імперії стали І. Омелянович-Павленко (Костянтинівське артучилище),

Б. Палій-Неїло (3-тє Олександрівське артучилище), Я. Зарицький (Сергіївське артучилище), О. Катхе (Михайлівське артучилище), М. Какурін (Миколаївська академія Генерального штабу) (Тинченко, 2007).

Вищу цивільну освіту старшини-гармаші здобували у Львівському університеті (19 осіб): А. Бучак та ін.; Віденському університеті (15 осіб): О. Вельничук та ін.; Чернівецькому університеті (13 осіб): О. Винничук та ін.; а в період еміграції в Празькому університеті (7 осіб): Р. Виханський та ін.; Вищій економічній школі у Празі: Р. Віханський та ін. (Адамович, 2018; Адамович, 2019; Артимишин, 2020).

Після завершення Української революції 1917–1921 рр. подальші долі старшин-артилеристів українських армій були різними. Офіцери-гармаші гинули та помирали від хвороб на фронтах визвольної боротьби; переходили служити у ворожі армії, залишалися на українських землях та зазнавали переслідувань від радянської репресивної системи, були інтерновані в таборах, працювали, мігрували в інші країни, де здобували освіту, займалися військовою та громадсько-політичною діяльністю.

За результатами просопографічного аналізу подальшої долі старшин-артилеристів українських армій після революційних подій 1917–1921 рр. автором підраховано, що серед генеральної старшини артилерії УНР/УД (вибірка на 60 осіб): 5% офіцерів-гармашів загинули (померли) в боях із більшовицькими та білогвардійськими військами, 44% перейшли на службу до ворога, 20% залишилися в Україні та переважно зазнавали переслідувань і репресій від радянської влади, а 31% старшин емігрували за кордон (див. схему 7).

Просопографічний аналіз полкової старшини артилерії УНР/УД (вибірка на 100 осіб) показав такі результати: 2% гармашів загинуло в період Української революції 1917–1921 рр., 9% перейшло на службу до ворожих армій, 10% офіцерів було репресовано каральною системою Української Радянської Соціалістичної Республіки (далі УРСР), а 49% подалося на еміграцію. Ще щодо 30% старшин – особисті дані відсутні (див. схему 8).

Схема 7

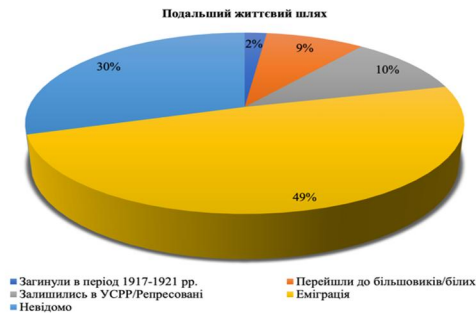
Генеральна старшина артилерії армій УНР/УД: подальший життєвий шлях (60 осіб)

Джерело: складено автором на основі (Литвин, Науменко, 2007; Тинченко, 2007; Тютенко, 2018).

Схема 8

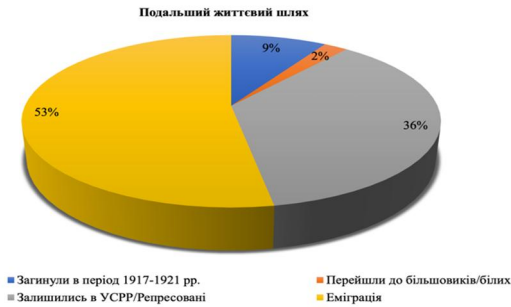
Полкова старшина артилерії армій УНР/УД: подальший життєвий шлях (100 осіб)

Джерело: складено автором на основі (Литвин, Науменко, 2007; Тинченко, 2007; Тютенко, 2018).

Проведений автором просопографічний аналіз генеральної та полкової старшини артилерії УГА (вибірка на 100 осіб) засвідчує, що 9% офіцерів загинуло в революційний період 1917–1921 рр., 2% перейшло до ворога, 36% було репресовано радянською окупаційною владою, а 53% українських старшин емігрувало в різні країни Європи, Північної та Південної Америки (див. схему 9).

Генеральна і полкова старшина артилерії УГА: подальший життєвий шлях (100 осіб)

Джерело: складено автором на основі (Литвин, Науменко, 2007; Тютенко, 2018; Адамович, 2018; Адамович, 2019; Артимишин, 2020).

Серед тих, хто загинув від рук ворогів української державності, був генерал-хорунжий Армії УД О. Астаф'єв, якого позбавили життя більшовики за відмову перейти на службу в Червону армію. Загинув у бою з «червоними» командир полку Дієвої армії УНР П. Таранущенко, а підполковник І. Шура-Бура був розстріляний червоноармійцями поблизу м. Базар (*Тинченко, 2007*).

За українську самостійність гинули також галицькі старшини-гармаші, зокрема генерал-хорунжий Є. Мішковський в 1920 р. отримав важке поранення біля Чорторії, внаслідок якого помер, отаман Я. Воевідка був розстріляний більшовицьким комісаром у с. Піщанка, сотник І. Балтро загинув від шабель більшовицької кінноти на станції Кожанка Подільської губернії, а сотника Г. Давида розстріляли чекісти в м. Вінниця (*Адамович, 2019; Артимишин, 2020*).

Значний відсоток офіцерів генеральної старшини (менше полкової) української артилерії перейшли на бік більшовицької та білогвардійської армій (див. схему 7). Варто відзначити, що більшість російських офіцерів і генералів розглядали свою службу в гетьманській армії як «одну із форм самоорганізації офіцерства», адже вважали, що вона «на відміну від петлюрівської, не була на ділі ні націоналістичною, ні антиросійською. Це давало можливість навіть покладати деякі надії на неї як на зародок сил, здатних з

часом визволити від більшовиків і відновити всю Росію» (Ткачук, 2004; 65–66). До Збройних сил Півдня Росії перейшов генерал Г. Мандрика, а на службу в Червону армію подався генерал-лейтенант Армії УД М. Демидов. (Литвин, Науменко, 2007; Тинченко, 2007).

Утім подальша доля цих старшин була трагічною (Кокін, 2008; 423). Майже всі вони звинувачувались у кримінальних чи агентурних справах як «контрреволюціонери», «петлюрівці», «білі офіцери», «реставратори», «галичани» та ін. (Тютенко, 2018; 57). Показовою є доля старшини УГА Григорія Давида, якого внаслідок організованої провокації за сфальсифікованими звинуваченнями заарештували чекісти. Після численних тортур та отриманих свідчень його розстріляли в м. Вінниця (Адамович, 2018; 468).

За наказом вищого радянського керівництва слідчі органи Державного політичного управління (далі ДПУ) УСРР в 1920-х 1930-х роках розпочали низку політичних кримінальних справ, спрямованих на придушення діяльності «українських контрреволюціонерів». Найбільш гучними були такі справи: «Спілки визволення України» («СВУ», 1929–1930 рр.), «Контрреволюційної шкідницької організації в сільському господарстві» (1930 р.), «Українського національного центру» («УЦН», 1930–1932 рр.), «Трудової селянської партії» («ТСП», 1931 р.), «Української військової організації» («УВО», 1932–1933 рр.), «Польської організації військової» («ПОВ», 1932–1934 рр.) та ін. (Кокін, 2008; 425).

Протягом 1931 р. репресивні заходи проти офіцерського корпусу в справі «Весна» набирали обертів і поширювалися не тільки на українських землях, але й в Білорусі та Росії. Серед фігурантів сфальсифікованої справи «Весна» були генерал-хорунжий Є. Гамченко та ін. (Литвин, Науменко, 2007; Тинченко, 2007).

Упродовж осені–зими 1932–1933 рр. органами ДПУ УСРР проводились операції щодо зачистки «петлюрівських агентів» Наддніпрянської армії, які «осіли на селі», у звинуваченні в контрреволюційній роботі на користь центру УНР в екзилі (ГДА СБУ, 1932). За різними даними, всього в цей період було репресовано близько 37 тис. 797 осіб, серед яких засуджено і покарано понад 992 старшини українських армій, зокрема артилеристів (Тютенко, 2018; 59).

Після завершення Української революції 1917–1921 рр. українських старшин переважно було інтерновано в таборах на території Польщі та Чехословаччини (Адамович, 2019; Артимішин, 2020; *Енциклопедія Сучасної України*, 2011). Старшини-артилеристи армій УНР/УД здебільшого були інтерновані в різних польських таборах, зокрема в таборі Ланцут, Каліш, Вадовиці, Стршалкові та Пикуличі (Литвин, Науменко, 2007; Тинченко, 2007).

Оскільки військові формування ЗУНР брали безпосередню участь у війні проти Польщі, то і перехід УГА на польську територію після Української революції 1917–1921 рр. був неможливий. Тож більшість галицьких вояків, зокрема артилеристів, були інтерновані на території Чехословаччини в таборах Ліберці, Німецьке Яблонне та Йозефів (Тютенко, 2021; 68).

Однак старшини-артилеристи українських армій вважали свій статус інтернованих вояків тимчасовим і не втрачали надії, що за сприятливих обставин відновлять боротьбу за українську державність (Тютенко, 2021; 81). Саме тому влітку 1920 р. було утворено Українську Військову Організацію (далі «УВО») (Тютенко, 2018; 63). До складу УВО входили старшини-артилеристи українських армій: Р. Дашкевич, О. Жлудкін, М. Колтунюк та ін. (Тинченко, 2007; Адамович, 2018; Адамович, 2019; Артимішин, 2020).

Старшини-артилеристи армій УНР/УГА після завершення терміну інтернування в таборах, який тривав до першої половини 1920-х років, опинилися в різних країнах Європи та Америки. Втім значна кількість військових залишалися на території Польщі та Чехословаччини, де вони переважно займалися підвищенням власної кваліфікації, проходили перевишкіл або здобували нову освіту, адже доступ до навчання тут був простішим (Тютенко, 2021; 117).

Після прибуття до нових місць еміграції старшини потроху гуртувалися в різні громадські об'єднання, організації, товариства і союзи, метою яких було зберегти власну ідентичність, плекати українські військові традиції, а також задля взаємної допомоги і підтримки.

Українська військова еміграція у Польщі організовувалася навколо Українського Комітету у Варшаві, а також Українського військово-історичного товариства, яке заснували вояки Армії УНР у таборі Каліш (*Комунікат інформасуїну*, 1931; 163). Свою роботу у Каліші розпочало Товариство Запорозців, яке об'єднало

понад 40 відомих українських офіцерів (*Битинський, 1932; 38*). Помітною була діяльність Українського Воєнного Товариства (УвЕТ), в Ченстоховій. Також в Тарнові діяла філія Українського Товариства (*ГДА СЗР; 233*). Ще одним осередком гуртування української військової еміграції була створена у 1922 р. Всеукраїнська спілка військових інвалідів Армії УНР у Тарнові (*Колянчук, 2000; 137*).

На території Чехословаччини розташовувалися численні українські комбатанські організації, які гуртували навколо себе українське вояцтво (*Авраменко, 2007; 383*). Потужними центрами гуртування українських вояків були Ліберець, Прага та Подебради, де знаходилися різні ветеранські об'єднання (*Адамович, 2018; Артимишин, 2020*).

Старшини-артилеристи були учасниками різних українських громадських організацій у Німеччині. З 1920 р. у Данцігу діяв старшинський клуб «Залізна Острога» (*Шиприкевич, 1979; 48*). У 1945 р. генерал-хорунжий К. Смовський ініціював створення Спілки українських вояків у Західній Німеччині. Окрім Смовського в Спілку входили старшини-артилеристи: генерал Б. Неїло та полковник А. Силін (*Тинченко, 2007*).

У 1920-х роках в США було засновано перші стрілецькі громади, до яких входили наддніпрянські та галицькі старшини-гармаші. Так, у 1924 р. поручником УГА В. Галаном було засновано українське громадське об'єднання з числа вояків Першої стрілецької сотні (*Тютенко, 2021; 161*). 17 липня 1932 р. в Канаді (м. Едмонтон) було утворено «Українське Національне Об'єднання» (*Симчич, 1957; 67; Адамович, 2018*).

У період Другої світової війни українські старшини-артилеристи брали активну участь у русі Опору в складі Української Повстанської Армії (далі УПА). Так, генерал-хорунжий Армії УНР М. Омелюсик був начальником артилерії УПА, а підполковники В. Новицький та С. Білодуб займали важливі посади в оперативному відділі Крайового Військового Штабу УПА-Північ. Сподіваючись на відновлення власної державності, українці воювали на фронтах Світової війни в складі різних іноземних армій. У 1939 р. сотник артилерії УГА Я. Курилюк перебував на службі в батальйоні «Нахтігаль». Окрім того, старшини української артилерії входили до складу дивізії СС «Галичина». Також до дивізії

вступив генерал-хорунжий І. Омелянович-Павленко, а сотник М. Палієнко в червні 1943 р. був призначений командиром її артилерійського полку (Тинченко, 2007; Адамович, 2018; Адамович, 2019; Артимишин, 2020).

Висновки. Отже, у той час, коли серед старшин-артилеристів армій УНР/УД домінували представники дворянського (шляхетського) походження та існував досить високий ступінь спадковості офіцерської справи, поміж галицьких офіцерів-гармашів переважали вихідці з цивільних станів (селянства, міщанства).

Більшість старшин-артилеристів армій УНР/УД здобули військову довоєнну освіту в артилерійських училищах та академіях Російської імперії. Також незначний відсоток старшин здобув цивільну освіту в українських та іноземних навчальних закладах.

Порівняно з наддніпрянськими гармашами, генеральна та полкова старшина артилерії УГА переважно мала цивільний фах, а лише незначний відсоток офіцерів отримали довоєнну та прискорену військову освіту в Австро-Угорській монархії. Насамперед це було пов'язано із непопулярністю військової професії серед української галицької молоді та наявність значних формальних обмежень, які встановила австрійська влада для представників ненімецьких народів монархії Габсбургів. Окрему категорію старшин УГА становили особи, які на фронтах Першої світової війни воювали рядовиками австро-угорської армії, а в період Української революції пройшли прискорений старшинський вишкіл і були призначені на командні посади в галицьку артилерію.

Наддніпрянські та галицькі офіцери-гармаші гинули в революційний період 1917–1921 рр., переходили на службу до ворожих армій, залишалися в Україні і переважно зазнавали переслідувань та репресій від радянської влади, а також мігрували в різні країни Європи і Північної Америки.

Старшини української артилерії зазнавали репресій від радянських каральних органів та були фігурантами різних сфабрикованих політичних справ («Весна», «УВО» та ін.). Вони були інтерновані на території Польщі (табори: Лінцут, Вадовиці, Каліш та ін.) та Чехословаччини (Німецьке Яблонне, Ліберці, Йозефів та ін.). Офіцери-гармаші гуртувалися в різні громадсько-політичні та ветеранські організації в країнах Європи та Північної Америки.

Використані посилання

- Авраменко Н. (2007). *Спомини запорожця*, Київ, Темпора, 456 с.
- Адеменко Д. (2020). *Військові академії держави Габсбургів*. Інтернет-проект «Історія держави Габсбургів». URL: <https://ah.org.ua/cradle-of-austro-hungarian-officers#i> [Дата звернення 14 липня 2023].
- Адамович С., Аркуша О., Артимишин П., Байцар А., Бегей І. та ін. (2018). Західно-Українська Народна Республіка (1918–1923 рр.). *Енциклопедія: До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки*. Т. 1: А–Ж, Івано-Франківськ, Манускрипт–Львів, 688 с.
- Адамович С., Арсак М., Артимишин П., Байцар А., Бойко В. та ін. (2019). Західно-Українська Народна Республіка (1918–1923 рр.). *Енциклопедія: До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки*. Т. 2: З–О, Івано-Франківськ, Манускрипт–Львів, 688 с.
- Артимишин П., Байцар А., Бегей І., Борчук С., Васильчук М. та ін. (2020). Західно-Українська Народна Республіка (1918–1923 рр.). *Енциклопедія: До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки*. Т. 3: П–С, Івано-Франківськ, Манускрипт–Львів, 688 с.
- Битинський М. (1932). *Українське воєнство на культурно-освітньому фронті*, Гуртуймося, Ч. 9.
- Волков С. (1993). *Русский офицерский корпус*, Москва, Воениздат, 368 с.
- Волков С. (2003). *Русский офицерский корпус*. URL: https://royallib.com/read/volkov_s/russkiy_ofitseriskiy_korpus.html#552960. [Дата звернення 10 грудня 2022].
- Военно-статистический ежегодник армии за 1912 годъ. (1914), Санкт-Петербург, Военная Типографія Императрицы Екатерины Великой, 520 с.
- Галан В. (1930). *З'їзд Української Стрілецької Громади в Злучених Державах Америки*. Літопис Червоної Калини. №12.
- Галузевий державний архів Служби Безпеки України. Фонд 16, Опис 1, Справа 5.
- Галузевий державний архів Служби зовнішньої розвідки. Українське Військове Товариство. Фонд 1, Том 12617; Том 1, Аркуш 233.
- Діло (1935). Ч. 112., Львів.
- Імена самостійної України 1917-1924 рр. URL: <https://www.db.geroika.org.ua/ua/home.html> [Дата звернення: 11 липня 2023].
- Informacyjny Odczyt Prezesa Towarzystwa byłych żołnierzy Armii URL we Francji, SAW, Sygn. I.303.4.5640. S. 203.
- Кавтарадзе А. (1988). *Военные специалисты на службе Республики Советов (1917–1922 гг.)*, Москва, «Наука», 277 с.
- Ключенко О. (1931). *Генеральна булава УГА*, Літопис Червоної Калини. Ч. 4.
- Ковалевський М. (1960). *При джерелах боротьби*, Інн сбрук, 717 с.
- Кокін С. (2008). Голодомор у контексті репресивної політики більшовицького режиму стосовно України. *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки*. Вип. 18, С. 422–436.
- Колянчук О. (2000). *Українська військова еміграція в Польщі (1920–1939 рр.)*, Львів, 278 с.

Литвин М., Науменко К. (2007). *Збройні сили України першої половини (XX ст.). Генерали та адмірали*. Львів; Харків, Сага, 244 с.

Микитюк Д. (1958). *Перехід групи Кравса до Чехо–Словаччини*. Українська Галицька Армія. Матеріали до історії. Т. 1, Вінніпег, 676 с.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (1931). Komunikat informacyjny „Emigracja ukraińska w Polsce”, SAW, Sygn. I.303.4.5508, S. 163.

Ministerstwo pracy i opieki społecznej (1925). Do Ukraińskiego Centralnego Komitetu «W sprawie ustalenia akcji pomocy dla Ukraińców-azylantów», SAW, Sygn. I.303.4.2476. S. 429–430.

Омелянович-Павленко М. (2002). *Спогади українського командарма*, Київ, 460 с.

Ofelli S. (2001). *Le armi e gli equipaggiamenti dell' esercito austro-ungarico (dal 1914 al 1918): Uniformi – distintivi – buffetterie*, Valdagno, P. 11.

Oršolić T. (2006). *O časničkoj izobrazbi, plaći i časničkoj kadru u austrougarskoj vojsci s naglaskom na Dalmaciju*. Radovi zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, Zargeb; Zadar, S. 558.

Opracowanie na temat U.R.L. i ruchu hetmana P. Skoropadskiego, SAW, Sygn. I.303.4.5662. S. 11.

Павленко М., Дзюба І. (2011). Інтерновані українські військові формування., Енциклопедія Сучасної України, URL: <https://esu.com.ua/article-12417> [Дата звернення 12 квітня 2023].

Posel R. w Pradze do Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie. Ibid. S. 198.

Симчич С. (1957). *До історії українців в Бритійській Колумбії. Бритійська Колумбія і Україна.*, Вінніпег.

Скоропадський П. (1995). *Спогади. (Кінець 1917 – грудень 1918 р.)*, Київ, Філадельфія, Інститут східноєвропейських досліджень НАНУ, 443 с.

Тарнавський М. (1992). «Спогади» Львів, Львів, Вечірня година, Ч. 4, 127 С.

Тинченко Я. (1995). *Українське офіцерство: шляхи скорботи та забуття (1917–1921 рр.)*, Київ, 258 с.

Тинченко Я. (2007). *Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921 рр.)*, Київ, Темпора, 536 с.

Ткачук П. (2004). *Артилерія збройних формувань Української революції (1917–1921 рр.)*, Львів, Львівський інститут Сухопутних військ НУ «Львівська політехніка», 197 с.

Ткачук П. (2009). *Сухопутні війська Збройних Сил України доби революції (1917–1921 рр.)*, Львів, Львівський інститут Сухопутних військ НУ «Львівська політехніка», 311 с.

Тулюк–Кульчицький С. (1968). *Старшинські школи Г. А.*, Українська Галицька Армія: матеріали до історії, Т. 4, Вінніпег, 294 с.

Тютенко Р. (2018). *Соціальний портрет офіцера українських армій періоду Національної революції (1917 –1921 рр.)*: дис. канд. іст. наук: 07.00.01 Історія України. Львів, 356 с.

Тютенко Р. (2021). *Українська військова еміграція в міжвоєнний період (1919–1939 рр.)*: дис. д. і. н.: 07.00.01 Історія України. Мюнхен, 235 с.

Український Стрілець (1920). *З життя українського стрілецтва на чужині*, Ч. 1., 16 с.

Шанковський Л. (1974). *Українська Галицька армія*, Вінніпег, 396 с.

Шимов Я. (2003). *Австро-Венгерская империя*, Москва, Эксмо, 606 с.

Шиприкевич В. (1979). *Пропам'ятна книга Данцігерів. Український студентський осередок в Данцігу в роках (1921–1945 рр.)*, Торонто, 218 с.

Шумінська Н. (2016). *Становлення Галицької Армії, особливості комплектування та підготовки особового складу (листопад 1918 – листопад 1919 рр.)*: дис. канд. іст. наук: 07.00.01 Історія України. Львів, НУЛП, 263 с.

References

Avramenko N. (2020). *Memories of a zaporizhian.*, Kyiv, Tempora, 456 p. (ukr.).
Adamenko D. (2020). *Military academies of the Habsburgs state. Internet project "History of the Habsburgs state"*. URL: <https://ah.org.ua/cradle-of-austro-hungarian-officers#i> [Accessed July 14, 2023]. (ukr.).

Adamovych S., Arkusha O., Artymyshyn P., Baitsar A., Behei I., ta in. (2018). Western Ukrainian People's Republic (1918–1923). *Encyclopedia: To the 100 th anniversary of the Western Ukrainian People's Republic. Vol. 1: A–J*, Ivano–Frankivsk, Manuscript–Lviv, 688 p. (ukr.).

Adamovych S., Arsak M., Artymyshyn P., Baitsar A., Boiko V., ta in. (2019). Western Ukrainian People's Republic (1918–1923). *Encyclopedia: To the 100 th anniversary of the Western Ukrainian People's Republic. Vol. 2: A–J*, Ivano–Frankivsk, Manuscript–Lviv, 688 p. (ukr.).

Artymyshyn P., Baitsar A., Behei I., Borchuk S., Vasylichuk M., ta in. (2020). Western Ukrainian People's Republic (1918–1923). *Encyclopedia: To the 100 th anniversary of the Western Ukrainian People's Republic. Vol. 3: A–J*, Ivano–Frankivsk, Manuscript–Lviv, 688 p. (ukr.).

Bytynskyi M. (1932). *Ukrainian military service on the cultural and educational front.*, Hurtuymosia, Part. 9. (ukr.).

Volkov S. (1993). *Russian officer corps.*, Moscow, Voenyzdat, 368 p. (rus.).

Volkov S. (2003). *Russian officer corps*. URL: https://royallib.com/read/volkov_s/russkiy_ofitserkiy_korpus.html#552960_ [Accessed December 10, 2022]. (rus.).

Military statistical yearbook of the army for 1912. (1914)., St. Petersburg, Military Printing House of Empress Catherine the Great, 520 p. (rus.).

Galan V. (1930). *Congress of the Ukrainian Striletska Community in the United States of America*. Chronicle of Chervona Kalyna. No. 12. (ukr.).

Sectoral state archive of the Security Service of Ukraine. F. 16. Desc. 1. P. 5. (ukr).

Sectoral state archive of the Foreign intelligence services. Ukrainian Military Society. F. 1. Vol. 12617; Vol. 1. P. 233. (ukr.).

Dilo (1935). Part. 112., Lviv. (ukr.).

Names of independent Ukraine 1917–1924. URL: <https://www.db.geroika.org.ua/ua/home.html> [Accessed July 11, 2023]. (ukr.)

Informacyjny Odczyt Prezesa Towarzystwa byłych żołnierzy Armii URL we Francji., CAW, Sygn. I.303.4.5640. S. 203. (in polish).

Kavtaradze A. (1988). *Military specialists in the service of the Republic of Soviets (1917–1922)*, Moscow, “Nauka”, 277 p. (rus.).

Klyuchenko O. (1931). *General bulava UGA.*, Chronicle of Chervona Kalyna. Part. 4. (ukr.).

Kovalevsky M. (1960). *At the sources of stuggle.*, Innsbruck, 717 p. (ukr.).

Cockin S. (2008). The Holodomor in the context of the repressive of the bolshevik regime in Ukraine. *Problems of the history of Ukraine: facts, judgments, searches*. Vol. 18, P. 422–436. (ukr.).

Kolyanchuk O. (2000). *Ukrainian military emigration in Poland (1920–1939)*., Lviv, 278 p. (ukr.).

Lytvyn M., Naumenko K. (2007). *Armed Forces of Ukraine in the first half of the XX–th century. Generals and admirals*. Lviv; Kharkiv, Saha, 244 p. (ukr.).

Mykytyuk D. (1958). *The Kravs group moved to Czechoslovakia*. Ukrainian Galician Army. Materials for history. Vol. 1., Winnipeg, 676 p. (ukr.).

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (1931). Komunikat informacyjny „Emigracja ukraińska w Polsce”, CAW, Sygn. I.303.4.5508, S. 163. (in polish).

Ministerstwo pracy i opieki społecznej (1925). Do Ukraińskiego Centralnego Komitetu „W sprawie ustalenia akcji pomocy dla Ukraińców–azylantów”, CAW, Sygn. I.303.4.2476. S. 429–430. (in polish).

Omelyanovych–Pavlenro M. (2002). *Memories of a Ukrainian commander.*, Kyiv, 460 p. (ukr.).

Offelli S. (2001). *Le armi e gli equipaggiamenti dell’ esercito austro–ungarico (dal 1914 al 1918): Uniformi – distintivi – buffetterie.*, Valdagno, P. 11. (in italian).

Oršolić T. (2006). *O časničkoj izobrazbi, plaći i časničkom kadru u austrougarskoj vojsci s naglaskom na Dalmaciju. Radovi zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru.*, Zargeb; Zadar, S. 558. (in croatian).

Opracowanie na temat U.R.L. i ruchu hetmana P. Skoropadskiego., CAW, Sygn. I.303.4.5662. S. 11. (in polish).

Pavlenko M., Dziuba I. (2011). Interned Ukrainian military formations., *Encyclopedia of Modern Ukraine*, URL: https://esu.com.ua/article-12417_[Accessed April 12, 2023]. (ukr.)

Poseł R. w Pradze do Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie. Ibid. S. 198. (in polish).

Simchich S. (1957). *To the history of Ukrainians in British Columbia. British Columbia and Ukraine.*, Winnipeg.

Skoropadskyi P. (1995). *Memoirs. (the and of 1917 – December 1918)*., Kyiv, Philadelphia, Institute of East European Studies NASU, 443 p.

Tarnavskyĭ M. (1992). «*Memoirs*» Lviv, Lviv, Vechirnia hodyna, Part. 4, 127 p. (ukr.).

Tynchenko Y. (1995). *Ukrainian Officers: ways of mourning and forgetting (1917–1921)*., Kyiv, 258 p. (ukr.)

Tynchenko Y. (2007). *Officer Corps of the Army of Ukrainian People’s Republic (1917–1921)*., Kyiv, Tempora, 536 p.

Tkachuk P. (2004). *Artillery of the Armed Forces of the Ukrainian Revolution (1917–1921)*., Lviv, Lviv Institute of Army NU “Lviv Politechnic”, 197 p. (ukr.).

Tkachuk P. (2009). *Army of the Armed Forces of Ukraine during the revolution (1917–1921)*., Lviv, Lviv Institute of Army NU “Lviv Politechnic”, 311 p. (ukr).

Tulyuk–Kulchytskyi S. (1968). *Officer schools G. A., Ukrainian Galician Army: materials for history, Vol. 4.*, Winnipeg, 294 p.

Tiutenko R. (2018). *Social portrait of the Ukrainian armies officers in the period of National revolution (1917–1921)*: (Candidate’s thesis), Lviv, 356 p. (ukr.).

Tiutenko R. (2021). *Ukrainian military emigration in the interwar period (1919–1939)*: (Doctor’s thesis), Munich, 235 p. (ukr.).

Ukrainian Sagittarius (1920). *From the life of Ukrainian shooting abroad.*, Part. 1. 16 p. (ukr.).

Shankovskiy L. (1974). *Ukrainian Galician Army.*, Winnipeg, 396 p. (ukr.).

Shimov Y. (2003). *Austro–Hungarian Empire.*, Moscow, Eksmo, 606 p. (rus.).

Shyprikevich V. (1979). *Memory book of the Danzigers. Ukrainian student center in Danzig in the years (1921–1945)*., Toronto, 218 p. (ukr.).

Shuminska N. (2016). *Formation of Galician Army, features of staffing and training of personnel (November 1918 – November 1919)*: (Candidate’s thesis), Lviv, 263 p. (ukr.).

Stetsiv Y.

SOCIAL PORTRAIT OF ARTILLERY OFFICERS OF THE UKRAINIAN ARMIES OF THE UKRAINIAN REVOLUTION OF 1917-1921.

The paper highlights the social portrait of artillery officers of the Ukrainian armies during the Ukrainian Revolution of 1917-1921. Brief biographical information of the artillery officers of that time is noted. The author comprehensively analyzes and presents information on the social origin, level of education and further life of the Ukrainian artillery officers during the revolutionary period of 1917-1921.

The peculiarities of training of Ukrainian artillery officers in the military education system of the Russian Empire, the Austro-Hungarian Monarchy, the Ukrainian People's Republic/Ukrainian State (UPR/UD), and the Western Ukrainian People's Republic (WUPR) in the early twentieth century are traced. The author studies and highlights the further life of Ukrainian artillery officers after the revolutionary events of 1917-1921. The author traces the period of internment of Ukrainian artillery officers in other countries.

The impact of studying the historical experience of the Ukrainian officers' corps and its influence on the education of modern officers of the Missile Forces and Artillery of the Armed Forces of Ukraine is emphasized. The research outcomes will contribute to the restoration of the Ukrainian military traditions ruined by the communist regime and the historical bonds among Ukrainian officers of various periods.

Keywords: Ukrainian Revolution of 1917-1921, World War I, Ukrainian artillery, artillery officers of the armies of the Ukrainian People's Republic/Ukrainian State and the Ukrainian Halychyna Army, Western Ukrainian People's Republic.